

PROPOSTA DE INDICADORS PER MESURAR LA QUALITAT DE VIDA URBANA

Octubre 2012

Universitat Politècnica de Catalunya

Centre de Política de Sòl i Valoracions

REPORT

REPORT

* El presente documento es parte del desarrollo metodológico de la tesis doctoral de la autora
"El género del espacio: calidad de vida urbana desde la perspectiva de género"

Realización

Blanca Gutiérrez Valdivia. Socióloga CPSV.

índex

Introducció	4
Indicadors	5
Elaboració d'indicadors	6
Indicadors per mesurar la qualitat de vida urbana	11

Introducció

Aquest treball forma part de la tesi doctoral de l'autora "El gènere de l'espai: qualitat de vida urbana des de la perspectiva de gènere". Dins d'aquesta tesi s'estudien diversos casos d'estudi. Un dels casos d'estudi és el barri de la Mariola a Lleida.

En aquest document es fa una proposta dels indicadors que serviran per mesurar i avaluar la qualitat de vida de dones i homes des d'una perspectiva de gènere d'aquesta.

Indicadors

Un indicador és una dada o un conjunt de dades que pretén reflectir l'estat d'una situació, o d'algun aspecte particular, en un moment i un espai determinats. Habitualment es tracta d'una dada estadística (percentatges, taxes, raons,...) que pretenen sintetitzar la informació que proporcionen els diversos paràmetres o variables que afecten a la situació que es vol analitzar.

Un indicador es recull o mesura dins d'un període de temps determinat, per poder comparar els diferents períodes. La comparació de mesures permet veure l'evolució en el temps i estudiar tendències sobre la situació que mesuren, adquirint així un gran valor com eina en el procés d'avaluació i de presa de decisions.

En general, per l'avaluació d'un sistema són necessaris diversos indicadors, i en aquesta avaluació s'ha de tenir en compte que els indicadors no són exclusius per una acció específica, ja que el mateix indicador pot servir per mesurar l'impacte de dos o més elements. (Observatori estatal de condicions de treball)

L'indicador ha de sintetitzar i simplificar la informació que s'extreu de la situació estudiada per tal que pugui ser entès de forma clara i senzilla. Altres criteris que han de complir són els de representativitat i fiabilitat.

Els indicadors poden ser quantitatius (com el temps que es triga en un desplaçament) o qualitatiu (com la qualitat constructiva d'un edifici).

Malgrat l'aparent objectivitat que envolta als sistemes d'indicadors, Cristina Carrasco adverteix que “un sistema d'indicadors és una convenció que respon a una determinada concepció del món. Triar *«el que es vol mesurar»* i definir quins són *«els fets més característics d'una societat»* no és un assumpte ni simple ni neutre. Depèn fonamentalment de l'orientació ideològica i de l'objectiu polític de qui ho elabora” (Carrasco, 2006:9).

En aquest treball es desenvolupa una proposta d'indicadors de gènere, que la Guia metodològica per l'avaluació del principi d'igualtat d'oportunitats defineix com “instruments que permetin mesurar i comprendre la situació de les dones en les

relacions de gènere, a partir de la identificació dels elements fonamentals que sostenen i justifiquen les situacions de desigualtat que existeixen entre dones i homes. Permeten el coneixement dels factors de desigualtat, la presa de consciència i l'actuació sobre aquests factors per poder modificar-los. [...] El coneixement que aporten aquests indicadors suposa una aproximació a la situació i presència de dones i homes, així com a la incidència de determinats factors que expliquen diferències de comportament, actituds i valors, entre unes i altres. (FEDER, 2002)

La construcció d'indicadors per mesurar la qualitat de vida de dones i homes tenint en compte les diferents realitats quotidianes de cada gènere pot permetre desvetllar quins són les diferències específiques en la vida diària de les persones que habiten en la ciutat segons el seu gènere.

Un indicador de gènere pot ser definit com un indicador que captura els canvis relacionats amb el gènere en una societat durant el temps, uns indicadors amb visió de gènere proveeixen les evidències directes d'estatus de les dones, relativa a la norma estàndard o explícita d'un determinat grup.

“La utilització d'indicadors és un instrument innovador en la pràctica urbanística espanyola que tindran un major desenvolupament en el futur pròxim perquè serveixen per a avaluar projectes individuals de manera objectiva i comparativa (Sánchez de Madariaga, 2006).

Elaboració d'indicadors

Al llarg dels mesos d'elaboració d'aquest projecte s'han desenvolupat diferents esborranys d'indicadors per mesurar la qualitat de vida urbana des d'una perspectiva de gènere.

Aquests indicadors han estat avaluats en un primer terme per Zaida Muxí, tutora d'aquest treball i co-directora de la meva tesi doctoral.

Posteriorment, aprofitant la meva estada doctoral en el Institut für Landschaftsplanung (ILAP) de la Universität für Bodenkultur de Viena, he estat treballant els indicadors amb la Dra Doris Damyanovic del ILAP i amb la Eva Kail responsable de l'oficina de Planificació i construcció orientada a les necessitats de la vida diària i les necessitats específiques de les dones de l'Ajuntament de Viena, ambdues expertes reconegudes internacionalment en el tema d'urbanisme amb perspectiva de gènere.

Després d'aquestes últimes revisions entre setembre i octubre, els indicadors han sofert nombroses modificacions.

La versió que aquí es presenta dels indicadors és bastant definitiva, si bé continuaran desenvolupant-se durant la tesi doctoral.

Els espais analitzats en els indicadors són: comerç, espai públic, equipaments i xarxes de mobilitat. Finalment s'ha exclòs l'anàlisi de l'habitatge, perquè encara que es considera un element crucial en la qualitat de vida de les persones, la possibilitat d'intervenció de les administracions públiques per a la seva millora és molt limitada,

per la qual cosa els indicadors es limiten als espais on les administracions tenen capacitat d'intervenció.

L'escala d'aplicació dels indicadors és el barri, ja que es considera que és l'espai on es desenvolupa la major part de la vida quotidiana, i la qualitat de vida de les persones és pitjor quan no poden resoldre les seves necessitats quotidianes en l'entorn proper i han de dedicar una part important de la jornada als desplaçaments.

Els indicadors tenen una doble entrada d'informació d'acord amb el corrent teòric que defensa la necessitat d'avaluar la qualitat de vida a través de les condicions objectives i subjectives. Per tant, per a cadascun dels espais hi ha una part de la informació que es refereix a les condicions materials dels espais (localització, configuració, mobiliari...) i una altra a la valoració que fan les persones de l'espai i d'en quina mesura s'adapta l'espai a les experiència quotidiana.

La informació de cadascuna de les entrades prové de canals diferents. La informació de les condicions materials és una suma de les dades primàries obtingudes a partir de les observacions i les dades secundàries procedents de les estadístiques i la informació del municipi. Mentre que la informació sobre la relació entre les condicions de l'espai i la vida quotidiana s'aconsegueix a través d'enquestes a persones del barri.

En els indicadors s'han inclòs certes característiques que han de tenir els espais per facilitar la vida de les persones: ser accessibles, segurs, propers, incloure la representativitat de les dones i la seva història, afavorir l'autonomia, el desenvolupament de tasques reproductives...

Les respostes dels indicadors són qualitatives (no numèriques) de dos tipus. Una part de les respostes dels indicadors són dicotòmiques nominals, és a dir que per respondre a l'indicador cal triar entre dues categories entre les quals no existeix una jerarquia (si-no). No obstant això, la major part de les respostes són multicotòmiques ordinals, és a dir que la varietat de respostes és major de dues i que existeix una gradació o ordre entre les diferents possibles respostes (molt mal, malament, acceptable però millorable, bé, molt bé). S'ha intentat que gairebé tots els indicadors siguin

multicotòmiques ordinals, amb una baremació de molt mal a molt bé, ja que aquesta gradació permet recollir una major diversitat de matisos.

Perquè els indicadors siguin més operatius a cada resposta se li ha assignat un valor numèric, i a cada valor numèric un valor percentual. Això permet tenir una nota final per a cadascun dels espais que és el resultat de la suma de tots els indicadors relacionats amb les condicions dels espais més la suma dels indicadors relacionats amb la vida quotidiana de les persones.

Taula 1 Variables multicotòmiques dels indicadors

Variables multicotòmiques ordinals		Valor numèric	Valor percentual
Molt bé	Molt	5	100
Bé	Bastant	4	75
Acceptable però millorable	Poc	3	50
Mal	Molt poc	2	25
Molt mal	Gens	1	0

Taula 2 Variables dicotòmiques dels indicadors

Variables dicotòmiques nominals	Valor numèric	Valor percentual
Si	1	100
No	0	0

A més, en cadascun dels indicadors s'especifica quin és la tendència desitjada, és a dir, quin seria la resposta millor valorada des d'una perspectiva de gènere.

A continuació es detallen els diferents indicadors d'un espai i com es faria l'avaluació de l'espai, relacionant la valoració amb la tendència desitjada.

Taula 3 Exemple d'indicador i avaluació

ESPAIS PÚBLICS		
Indicadors relacionats amb les condicions dels espais	Valoració	Tendència desitjada
Existeixen espais públics al teu barri	100	100
L'entorn està ben il·luminat	50	100
L'entorn és accessible	75	100
Els espais públics estan ben il·luminat	50	100
Els espais públics són accessible	75	100
És possible accedir a peu o en transport públic	50	100
Es poden utilitzar a qualsevol hora del dia	0	100
Tenen elements per compatibilitzar el seu ús amb el desenvolupament de tasques reproductives	50	100
Tenen elements per visibilitzar la història de les dones o el valor de les activitats reproductives	75	100
	525	900
Indicadors relacionats amb la vida quotidiana de les persones	Valoració	
Com valoren els espais públics del teu barri	50	100
Es troben prop del teu habitatge	75	100
Pots accedir de manera autònoma	25	100
Pots utilitzar-los a qualsevol hora	50	100
Pots compatibilitzar el seu ús amb el desenvolupament d'altres tasques quotidianes	75	100
Se sent segura/o en els espais públics	75	100
Se sent còmoda/o amb la simbologia dels espais públics	50	100
	400	700

Per a l'avaluació de l'espai en relació a la qualitat de vida s'han de sumar totes la valoracions dels indicadors relacionats amb les condicions dels espais més les valoracions dels indicadors relacionats amb la vida quotidiana de les persones:

Taula 4 Exemple d'avaluació

Indicadors relacionats amb les condicions dels espais	525
Indicadors relacionats amb la vida quotidiana de les persones	400
Valoració total	925

Perquè l'avaluació final de l'espai sigui més gràfica s'equipara la puntuació màxima a un 10, i així es pot obtenir la nota global de l'espai. En aquest cas la nota de l'espai seria de 5,78.

Taula 5 Exemple d'avaluació

Puntuació màxima	1600	10
Valoració	925	5,78

Indicadors per mesurar la qualitat de vida urbana

A causa de la complexitat de l'objecte d'estudi, la quantitat de documentació i dades analitzades, i la limitació temporal en la realització del projecte, no s'han pogut aplicar els indicadors proposats. La part relativa a les condicions materials dels espais ha estat parcialment contestada en l'anàlisi de la qualitat de vida a Lleida. Els indicadors s'aplicaran a partir de gener, en la tesi doctoral de l'autora.

EQUIPAMENTS		
Indicadors relacionats amb les condicions dels espais	Tipus de resposta	Tendència desitjada
Existeixen equipaments sanitaris/educatius/socials/culturals al	Si/No	1
L'entorn està ben il·luminat	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
L'entorn és accessible	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
L'equipament està ben il·luminat	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
L'equipament és accessible	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
És possible accedir a peu o en transport públic	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Tenen un horari ampli (mati i tarda)	Si/No	1
Tenen elements per compatibilitzar el seu ús amb el desenvolupament de tasques reproductives	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Tenen elements per visibilitzar la història de les dones o el valor de les activitats reproductives	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Indicadors relacionats amb la vida quotidiana de les persones	Tipus de resposta	Tendència desitjada
Com valoren els equipaments sanitaris del teu barri	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Es troben prop del teu habitatge	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Pots accedir de manera autònoma	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Els horaris s'ajusten a les teves necessitats	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Pots compatibilitzar el seu ús amb el desenvolupament d'altres tasques quotidianes	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Se sent segura/o en l'equipament	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Se sent còmoda/o amb la simbologia de l'equipament	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5

ESPAIS PÚBLICS		
Indicadors relacionats amb les condicions dels espais	Tipus de resposta	Tendència desitjada
Existeixen espais públics al teu barri	Si/No	1
L'entorn està ben il·luminat	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
L'entorn és accessible	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Els espais públics estan ben il·luminat	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Els espais públics són accessible	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
És possible accedir a peu o en transport públic	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Es poden utilitzar a qualsevol hora del dia	Si/No	1
Tenen elements per compatibilitzar el seu ús amb el desenvolupament de tasques reproductives	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Tenen elements per visibilitzar la història de les dones o el valor de les activitats reproductives	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Indicadors relacionats amb la vida quotidiana de les persones	Tipus de resposta	Tendència desitjada
Com valoren els espais públics del teu barri	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Es troben prop del teu habitatge	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Pots accedir de manera autònoma	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Pots utilitzar-los a qualsevol hora	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Pots compatibilitzar el seu ús amb el desenvolupament d'altres tasques quotidianes	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Se sent segura/o en els espais públics	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Se sent còmoda/o amb la simbologia dels espais públics	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5

XARXES DE MOBILITAT		
Indicadors relacionats amb les condicions dels espais	Tipus de resposta	Tendència desitjada
Existeix una xarxa de transport públic al teu barri	Si/No	1
Existeix una xarxa de mobilitat per als vianants al teu barri	Si/No	1
Les parades de transport públic estan ben il·luminades	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Les estacions de transport públic són accessibles	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	
El transport públic està ben il·luminat	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
El transport públic és accessible	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Els carrers estan ben il·luminades	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Els carrers són accessibles	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Hi ha bancs als carrers per descansar en els recorreguts per als vianants	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
La xarxa de transport públic connecta diferents espais del barri	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
a xarxa de transport públic connecta el barri amb altres zones de la ciutat	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
L'horari del transport públic és suficientment ampli	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
La xarxa de transport públic és compatible amb les activitats de cures (banys en les estacions, possibilitat de pujar carrets als vehicles...)	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Existència d'elements per visibilitzar la història de les dones o el valor de les activitats reproductives	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
És possible realitzar desplaçaments multimodals	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
La xarxa de mobilitat està connectada amb els equipaments i espais públics del barri	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Senyalització dels diferents espais d'ús quotidià a la sortida del transport	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Senyalització de la xarxa de mobilitat dins els diferents transport i en els recorreguts per als vianants	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Indicadors relacionats amb la vida quotidiana de les persones	Tipus de resposta	Tendència desitjada
Com valores la xarxa de mobilitat del teu barri	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Existència d'estacions de transport prop de l'habitatge	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Pots accedir al transport públic de manera autònoma	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Pots accedir als recorreguts per als vianants de manera autònoma	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
L'horari del transport públic s'adapta a les teves necessitats quotidianes	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Pots compatibilitzar el seu ús amb el desenvolupament d'altres tasques quotidianes	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Se sent segura/o a la xarxa de transport públic	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Se sent segura/o en els recorreguts per als vianants del barri	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Se sent còmoda/o amb la simbologia del transport públic	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Se sent còmoda/o amb la simbologia dels recorreguts per als vianants	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5

COMERÇ		
Indicadors relacionats amb les condicions dels espais	Tipus de resposta	Tendència desitjada
Existeix comerç de proximitat al barr	Si/No	1
Existeix diversitat comercial al barri (diversitat de productes)	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Hi ha comerços on comprar productes frescos	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Hi ha farmàcies	Si/No	1
Hi ha fleques	Si/No	1
L'entorn dels comerços està ben il·luminat	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
L'entorn dels comerços és accessible	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Els comerços són accessibles	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Els comerços tenen un horari ampli	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
És possible accedir a peu o en transport públic	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Indicadors relacionats amb la vida quotidiana de les persones	Tipus de resposta	Tendència desitjada
Com valoren els comerços del teu barri	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Hi ha comerços prop del teu habitatge	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Pots accedir de manera autònoma	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
L'horari del comerç s'adapta a les teves necessitats quotidianes	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
El nombre de comerços s'adapta a les teves necessitats quotidianes	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
La varietat de comerços s'adapta a les teves necessitats quotidianes	Molt bé, bé, acceptable però millorable, malament, molt mal	5
Pots compatibilitzar el seu ús amb el desenvolupament d'altres tasques quotidianes	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Se sent segura/o en els comerços	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5
Se sent còmoda/o amb la simbologia dels comerços (publicitat, aparadors...)	Molt, bastant, poc, molt poc, gens	5